PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

NR 27/2025, 11 KWIETNIA 2025 © PISM

KOMENTARZ

Zawarcie umowy koalicyjnej w Niemczech

Łukasz Jasiński

9 kwietnia zakończyły się negocjacje w sprawie umowy koalicyjnej pomiędzy Unią Chrześcijańsko-Demokratyczną (CDU), jej odpowiedniczką z Bawarii – Unią Chrześcijańsko-Społeczną (CSU) i Socjaldemokratyczną Partią Niemiec (SPD). Dokument ten, zatytułowany „Odpowiedzialność dla Niemiec", określa priorytety nowego rządu i podział ministerstw między koalicjantów. Skład rządu nie jest jeszcze znany, ale nowym kanclerzem zostanie przewodniczący CDU Friedrich Merz. Z punktu widzenia Polski korzystne są deklaracja bliższej współpracy zarówno bilateralnej, jak i w formacie Trójkąta Weimarskiego, chęć dalszego wspierania Ukrainy oraz wzmacniania europejskiego filaru NATO.

Jakie będą kierunki polityki gospodarczej?

Krótkoterminowym celem nowego rządu będzie walka ze stagnacją gospodarczą, z którą Niemcy mierzą się od 2023 r. Długofalowo celem jest modernizacja i wzrost konkurencyjności gospodarki. Jeszcze w marcu br. CDU/CSU i SPD przy wsparciu Zielonych przegłosowały w parlamencie zmiany w konstytucji liberalizujące zasady zaciągania długów, określane mianem pakietu finansowego. Zakłada on, że wydatki na obronność powyżej 1% PKB nie będą wliczane do deficytu budżetowego, co umożliwi ich znaczący wzrost. Utworzony został także specjalny fundusz w wysokości 500 mld euro, przeznaczony na inwestycje w infrastrukturę i ochronę klimatu. Zgoda, by za pomocą zwiększonego zadłużenia finansować nowe inwestycje, jest sukcesem SPD. Równocześnie uzgodniono ważne z punktu widzenia CDU rozwiązania zakładające szereg oszczędności budżetowych. Planowane są cięcia w administracji publicznej, a także ograniczenie wydatków socjalnych, zwłaszcza dla osób uchylających się od podejmowania pracy. CDU udało się także przeforsować obniżkę podatków dla przedsiębiorstw, która jednak będzie wprowadzana stopniowo.

Jak zmieni się polityka migracyjna?

Głównym tematem kampanii wyborczej, oprócz trudnej sytuacji gospodarczej, było ograniczenie migracji do Niemiec. Zdecydowanego zaostrzenia przepisów domagała się CDU/CSU, która zamierzała w ten sposób osłabić AfD. W umowie koalicyjnej chadekom udało się przeforsować, mimo oporu SPD, większość swoich postulatów dotyczących tej kwestii. Kluczowym punktem jest możliwość zatrzymywania na granicy i zawracania nieuregulowanych migrantów. Szczegóły tych działań mają być przedmiotem rozmów z państwami sąsiednimi, w tym z Polską. Ogólnikowość postanowień wskazuje, iż wobec braku porozumienia istnieje ryzyko podejmowania przez Niemcy jednostronnych działań, co może wywołać napięcia w relacjach bilateralnych z sąsiadami. Zapowiedziano także wzrost liczby deportacji osób, które nielegalnie przebywają na terytorium Niemiec, i rozszerzenie listy tzw. bezpiecznych państw, do których migranci mogą być deportowani. Zmiany te oznaczają zwrot w niemieckiej polityce migracyjnej.

Jak może wyglądać polityka zagraniczna i bezpieczeństwa?

W sferze bezpieczeństwa priorytetem dla Niemiec jest utrzymanie więzi transatlantyckich, a szczególnym zadaniem – dalsza rozbudowa europejskiego filaru NATO poprzez realizację koncepcji europejskiej unii obronnej. Koalicja podkreśla chęć, by Niemcy stały się centralnym krajem NATO w Europie. Deklarowany wzrost nakładów na obronność ma na celu zarówno wzmocnienie Bundeswehry, jak i przekonanie administracji Donalda Trumpa do kontynuacji amerykańskiego zaangażowania w Europie i współpracy w ramach NATO. Brak szczegółów co do skali wzrostu wydatków sugeruje, iż Niemcy czekają na czerwcowy szczyt Sojuszu w Hadze, aby tam zakomunikować swoje decyzje oraz odnieść się do oczekiwań strony amerykańskiej. Kontynuowane będą projekty związane ze wzmacnianiem wschodniej flanki NATO, przede wszystkim zwiększenie skali niemieckiego zaangażowania na Litwie do poziomu brygady. W odróżnieniu od poprzednich umów koalicyjnych, Rosja została określona bezpośrednio mianem największego zagrożenia dla Niemiec i UE, wymagającego rozbudowy potencjału odstraszania. W umowie koalicyjnej zapowiedziano także długofalowe militarne, finansowe i dyplomatyczne wspieranie Ukrainy oraz udzielenie jej, wspólnie z innymi państwami, gwarancji bezpieczeństwa po ewentualnym zakończeniu konfliktu.

Jaka może być wizja polityki europejskiej?

W polityce europejskiej Niemcy deklarują wsparcie dla działań Komisji Europejskiej i procesu przekształcania UE w samodzielnego aktora strategicznego. W kontekście rozbudowy europejskiego przemysłu obronnego będą dążyć do stworzenia europejskiego mechanizmu zakupów sprzętu wojskowego, co będzie korzystne dla niemieckiego przemysłu. W kwestii reform instytucjonalnych UE i ograniczania zasady jednomyślności w głosowaniach w Radzie nowy rząd jest skłonny do skorzystania z tzw. klauzul pomostowych zawartych w Traktacie lizbońskim. Zapisy umowy sugerują, iż Niemcy będą skłonne do korzystania z mechanizmów wzmocnionej współpracy z wybranymi europejskimi partnerami. Niemcy będą także wspierać zbliżenie pomiędzy UE a Wielką Brytanią.

Jak mogą się zmienić relacje z Polską?

W umowie koalicyjnej zadeklarowano ogólnikowo chęć wzmocnienia i pogłębienia współpracy z Polską. Jej główną płaszczyzną może być Trójkąt Weimarski, w ramach którego mają być wypracowywane rozwiązania dotyczące najważniejszych wyzwań stojących przed UE. Podobną rolę ma odgrywać także format „Weimar Plus" – rozszerzony o inne państwa, np. Wielką Brytanię. W relacjach bilateralnych zadeklarowano rozbudowę przez Niemcy infrastruktury transportowej z Polską, co korzystnie wpłynie na współpracę gospodarczą, mobilność społeczną i wojskową. W kontekście doświadczeń II wojny światowej zapowiedziano budowę pomnika polskich ofiar wojny oraz utworzenie Domu Polsko-Niemieckiego w Berlinie. Kroki te są odpowiedzią na rezultaty zeszłorocznych konsultacji międzyrządowych. Uzgodnienia umowy koalicyjnej dotyczące stosunku do Rosji, Ukrainy i NATO wpisują się w polskie interesy. Potencjalnym polem napięć może stać się kwestia zawracania migrantów przez niemieckie służby.

Redakcja: Jarosław Ćwiek-Karpowicz, Rafał Tarnogórski, Marcin Terlikowski, Justyna Szczudlik
Jędrzej Czerep, Amanda Dziubińska, Wojciech Lorenz, Mateusz Piotrowski, Daniel Szeligowski, Jolanta Szymańska, Damian Wnukowski, Szymon Zaręba, Tomasz Żornaczuk